

Column

DE JURIST VAN DE TOEKOMST: ALLEMAAL PROFESSOR

Wim Voermans

Na een jaartje jurist-spotten in het wild, zit het er nu op. Maar deze serie columns mag natuurlijk niet anders eindigen dan met de vraag: hoe ziet de jurist van de toekomst eruit?

Tja, tjee, eh, daar vraag je me wat. Waarschijnlijk nog sneller, knapper en flitsender dan nu. Jong, ook, onwaarschijnlijk jong, dynamissimo, ambitieus, m/v (= afkorting voor: meer vrouwen), en waarschijnlijk allemaal hoogleraar, *bijzonder* hoogleraar wel te verstaan.

Hoe dat zo? Nou aan de lopende band worden er tegenwoordig door allerlei instanties bijzondere leerstoelen aan juridische faculteiten gevestigd. Zo'n bijzondere leerstoel kan worden bezet door iemand die niet wordt benoemd noch betaald door de universiteit (dat is bij 'gewone' hoogleraren het geval), maar juist door een bedrijf of instelling. Initiatief uit de praktijk als het ware.

Die functie van bijzonder hoogleraar is zeer gezocht en komt ook veel voor. In 1998 berekende *NRC* dat een op de vier hoogleraren in Nederland zowat bijzonder hoogleraar was en dat aantal is, na een periode van enige teruggang, nu weer aan het groeien. Voor in de rechtsgeleerdheid schiet het op.

Er zijn in Nederland 108 bijzondere leerstoelen op juridisch gebied, zo bleek uit onderzoek dat *Mr.* begin 2011 verrichte. Op een totale populatie van ca. 550 juridische hoogleraren is dat nogal wat. De aanstellingen zijn weliswaar beperkt.

De gemiddelde bijzonder hoogleraar is ongeveer één dag per week voor een juridische faculteit aan de slag. Eigenlijk te weinig om een flinke hap onderwijs te geven of – in een wat groter project – degelijk fundamenteel onderzoek te doen, dan wel onderzoekers te begeleiden. Je vraagt je dan wel af wat de meerwaarde van bijzondere hoogleraren is, als ze niet toekomen aan de kerntaken binnen de kerngebieden van de juridische opleiding en het juridische onderzoek; de goede niet te na gesproken. In een aantal gevallen kennen die leerstoelen dermate exotische en perifere leeropdrachten dat er maar weinig trekkracht voor de academische ploeg van mag worden verwacht. Zeker is dat bij de modegrilstoelen gefinancierd door een belanghebbende (private) partij, zoals de leerstoelen *Angst-en-Beven* (veiligheidsstudies e.d.) die overal opschieten, de golf hoogleraren *Mijn-Praktijk* (bevordering studie niche in advocatenpraktijk), de groter wordende groep hoogleraren *Ego-causa* en leerstoelen onder de vlag *Bewaak/Help-Mijn-Ministerie*.

Flauw van me. Natuurlijk. Conservatisme. Broodnijd? Nee dat allemaal niet. Ik zal de laatste zijn om me principieel te verzetten tegen bijzondere leerstoelen want met een aantal van die stoelen worden echt mooie, innovatieve resultaten behaald en veel bijzondere profs zijn werkelijk bijzonder: met de weinige middelen en ruimte die ze hebben, doen ze hun uiterste best het onderwijs en onderzoek in hun instelling te verheffen. Daar niet van. Maar ik zie toch wel een paar bezwaren. Een eerste daarvan heeft van doen met het vak. Dat het ambt van hoogleraar grote aantrekkingskracht heeft is mooi, maar het is in de eerste plaats wel een *vak*, geen medaille van verdienste. Een vak waar je twee dingen voor moet kunnen: onderzoek doen en die vaardigheid en de uitkomst ervan over kunnen dragen op anderen. Dat lukt maar weinigen in een dag, zelfs niet als je heel goed bent. Dat blijkt ook wel: het gebeurt nog wel eens dat een bijzondere hoogleraar zijn oratieding doet en daarmee houdt het dan een beetje op. Slecht voor alle betrokkenen, dit soort – schijnbaar statusbeluste - leerstoelhouders. Aangevoerd door die hele beroemde praktijkhoogleraar. 'Pieter van Vollenhoven (Schiedam, 30 april 1939) is een *Nederlands hoogleraar*,' beklemtoont de allereerste zin van zijn super-korte wikipedia pagina. Dat is kennelijk belangrijker dan de nabijheid tot de Koninklijke Familie, of het voorzitterschap van het Slachtofferfonds. Slecht, want de man doet geen wetenschappelijk onderzoek (heeft daar ook geen diploma in de vorm van zoiets als een doctoraat voor) en ik kwam hem ook niet tegen in de onderwijsprogramma's van de U Twente. Dan moet je ook geen hoogleraar willen zijn. We geven ook geen vliegbrevet aan belangrijke mensen die graag een pilotenpak dragen. Je moet *wel* kunnen vliegen.

Mijn tweede zorg is zo mogelijk nog groter. Die betreft de *belanghebbende financier* die een leerstoel komt vestigen en daarbij direct ook maar, in een soort koppelverkoop, de gedoodverfde kandidaat levert. Als je zoiets weigert zijn meestal de rapen gaar. Er worden verwijten gemaakt, er wordt druk op universitaire bestuurders uitgeoefend. Niet goed.

En dan een laatste zorg. Een te veel aan bijzondere leerstoelen kan aardig voor de voeten gaan lopen. De fondsen die ter beschikking worden gesteld zijn meestal net toereikend voor het salaris van de ambtsdrager (soms moet er na verloop van tijd universitair geld bij) en de universiteit krijgt er soms te weinig voor terug in termen van onderwijs of belangwekkend (internationaal) onderzoek. Wat nog wel eens wil gebeuren is dat een aantal van de minder actieve 'Sonderprofs' nogal eens aandringt op het minder wetenschappelijk, of minder internationaal maken van de opleiding en het onderzoek. Ook dat helpt niet altijd. Enfin, als wij, de juridische opleidingen, nu maar enorm onze best doen, en jullie studenten een werkelijk wetenschappelijke houding bij weten te brengen, dan lost het probleem zich vanzelf op. Zij het omdat jullie daardoor straks allemaal voorbeeldige bijzondere hoogleraren zullen zijn, zij het omdat jullie, uit respect voor dat vak, dat juist niet meer willen worden.